

Євген ГОЛОВАХА: «Проблема дуже серйозна, але не катастрофічна»

Наскільки тривожна ситуація наразі з емігрантами, чи зможе існувати держава з таким «дефіцитом» молоді, які фактори здатні вплинути на рішення людей їхати чи залишатися і завдяки кому та чому наша країна зможе встояти у цій війні — розмова з директором Інституту соціології НАН України, доктором філософських наук Євгеном Головахою. Початок — у номері за 10 липня.

Із 2002-го в країнах Європи проводиться Європейське соціальне дослідження. Кожні два роки роблять опитування і на їх основі в ЄС розробляються державні стратегії та соціальні програми. У 2004-у мені з Інститутом соціології НАН з неймовірними труднощами вдалося через міжнародні організації туди пробитися. А з 2012-го необхідно було долучати до участі державні структури. Пішов я в міністерство. А мені там: а що мені з того буде, а чому, а навіщо?.. Кажу, це ж для країни, вона ж увидіє в європейській простір, кошти знайдемо — ваша справа провести своє документацию, перемовини... І не дослухалися. Тепер вони нас самі попросили в те дослідження — Київська школа економіки буде цим займається. А колісь я як бідний родич туди ступав.

Є такий термін у соціології — соціальний капітал. Це те, що людина напрацює в житті як професіонал, як член спільноти. Людей оцінюють за їх соціальний капітал. А за кордоном вони набуватимуть нових навичок і цей капітал зростатиме в ціні. Та й повернутися вони можуть, якщо буде така програма. Мін'єдності для того і створене. Мігрантам у першому поколінні завжди дуже важко за кордоном. Є люди гнучкі, адаптовані до всього. Але для переважної більшості звички до нових правил, до нових умов, до нової мови — важкий хрест. Тому багато хто, якщо будуть співставні умови, із задоволенням повернеться. Тож проблемою: ситуація складна, але не трагічна.

— А чи не буде так, що коли вийде певна кількість молодих людей, ті, хто залишаться, почуватимуться ніби в безперспективному, неповноцінному середовищі, бо брак молоді позначиться негативно на багатьох сферах життя — системі освіти, ринку праці, прогресі загалом... — Треба вивчати досвід Європи. А він каже, що мільйони португальців (а Португалія — невеличка країна) виїжджали у середині минулого століття з економічних причин. Мільйони поляків свого часу мігрували в Німеччину. В країнах Балтії кількість населення — близько 2 мільйонів у кожній, а виїздило по кілька сотень тисяч — уявіть масштаби. І що? Португалія зараз — це одна з найщасливіших країн (було про це опитування), Польща демонструє чудові показники.

— Тобто не складеться ситуація, коли залишак українців в Україні буде нерівнолітньо витісненим до держави на собі? — Ну витягнули якось португальці свою державу. Хоча виїхали найактивніші, наймобільніші. Людина — дуже адаптивна істота, і суспільство загалом теж. За прогнозами ООН, у 2100 році в Україні буде 10–12 мільйонів населення. У 2050-у — близько 20 мільйонів. Наші демографи з цим не поєднують погоджувати. Це називається метод екстраполяції. Вони продовжують сьогоднішні тенденції відтворення населення, але не враховують можливих подій, здатних змінити все на краще. Ось наразі вже є регіони в Україні, переважані людськими ресурсами.

— Ужгород? — Так, деякі західні області. І, можливо, треба буде перенаправити потоки населення із заходу, коли закінчиться війна, в центр та на схід України. Все залежить від розумного упорядкування. Люди подуть, якщо буде робота й висока зарплата. Тим більше — в межах своєї країни, де не треба звикати до нових умов і на тебе дивитимуться не як на гастарбайтера, а як на повноправного громадянина. А це важливо. Ми ці всі проблеми розв'яжемо. Наша величезна проблема — це стійкість. Аби тільки ми розуміли, за що страждаємо.

— Хто має її демонструвати? — Насамперед — еліти. Власніми прикладами і стійкість, і бажання захищати. У людей, які на вищі щаблі влади заходять, уявлення, що там медом усе намазано. Але історія свідчить:

привілеї завжди поряд з відповідальністю, коли маєш першим встати і йти. Просто у нас дуже важко формується нова еліта. Стару винищили ще у 1920–1930 роках.

— А бізнес-еліта — не зовсім те для нації?

— Вона дуже важлива. У мене питання насамперед до політичної, духовної, наукової еліт. Дослідження свідчать, що здібність до бізнесу є лише у 7% людей. Їх треба підтримувати, створювати умови. На жаль, бюрократія у нас працює за принципом ускладнення, та, сподіваюся, ще навчиться. Бо й досвід власної бюрократії в нас не було. Вона була вторинна, провінціальна, підпорядковувалася центру не одне століття.

Чому балтійцям було легше після розпаду СРСР? Тому, що у них до Другої світової війни вже були власні держави й відповідний досвід. У 1990-х ще живе було покоління, яке пам'ятало, як це — бути самостійними. І могло передати свій досвід. Наша бюрократія, сподіваюся, накопичуватиме досвід. Принаймні, вона вже показала, що здатна організувати спротив, і це вже перший великий плюс. Спочатку — все програвіло, витягували волонтери, але, я думаю, якби бюрократія не підключилася, не запрацювала державна машина, їхніх зусиль забракло б.

І якщо підприємці будуть підтримати, будуть створювати робочі місця, поверте, багато переселенців (у першому поколінні) з європейських досвідом навіть на меншу зарплату повернуться в Україну.

— Коли в соцімерже обговорюють вивезення за кордон дітей, завжди є коментарі, які дорікають за це державним системам — МОН, МОЗ, мовляв, не створили гідних умов, програвіють у порівнянні з європейськими. Але ім на противагу кажуть, що це все не має значення, коли йдеться про безпеку і страх. То зараз не час для демонстрації якихось вигод життя в Україні, реформ?

— Навіть у перші місяці вторгнення, хоч стабільно було страшно, не всі виїхали. Зараз ситуація не така страшна, швидше — лотерея. Обстріли жакдів, і за дітей страшно, але все одно вірогідність загинути в автокатастрофі вища, ніж при обстрілі. Треба пояснювати, людина має володіти інформацією.

Ось я читав, як почувуються наші школярі в Польщі, наприклад. Є великі проблеми в спілкуванні з однокласниками, не всі можуть опанувати мову на достатньому рівні й не всі можуть адаптуватися. Вони хочуть додому, багато хто просить батьків повернутися. Я нікого ні до чого не закликаю, я вважаю — треба інформувати, а рішення виїхати чи повернутися має ухвалюватися не емоційно, а виважено, раціонально, тверезо.

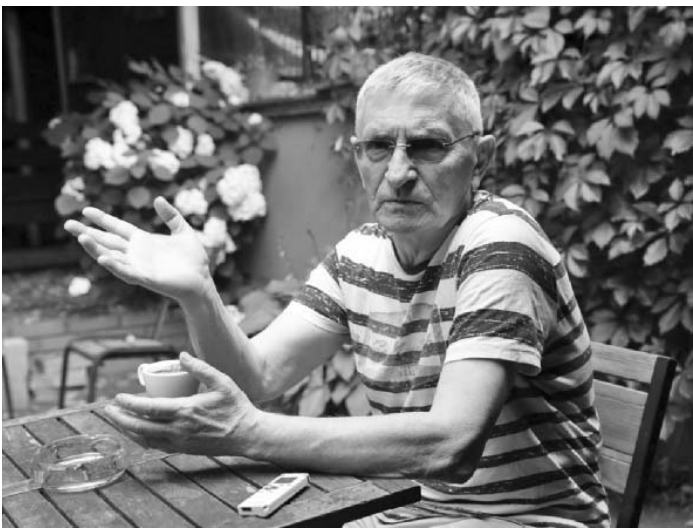
— Так, але неже побачивши, скажімо, якісь покращення в лікарнях чи школах, люди можуть змінити рішення емігрувати? Його ж прийняли через страх за життя...

— Говорачи про людей, можна застосувати слово «всі» тільки в одному випадку: всі люди різні. А не всі перелякуються, всі думатимуть тільки про збереження життя тощо. Хтось перелякається і поїде. А хтось каже: так, трагічно, але я маю тут залишитися, хоч луси, і нікого, нічого не буде слухати. А більшість потрібна просто об'єктивна інформація.

— Тобто якщо щось хотіли покращити і реформувати — то пора?

— Бюрократія має головне завдання — підготувати країну до мирного часу. І реформи не відкладає, це зрозуміло, бо треба вже до часу, коли можна буде починати мирний процес відбудови, мати нормальну систему управління. — А що ви думаєте про патріотичне виховання? Ось уже рік новий програми МОН. Коли вона справляє і чи справляє? Припустимо, що вона хороша, правильно побудована...

— В умовах війни патріотичне

виховання абсолютно необхідне. Якщо люди не будуть вважати державу, свою незалежність цінністю — навіщо вона їм?

Наприкінці 1980-х мені довелося брати участь у зібранні комітету політичної соціалізації і політичного виховання Міжнародної асоціації політичних наук, що відбувалося в Угорщині. І з'ясувалося, що у них є програми політичного виховання в школах, в університетах... лекції, семінари, рекомендації на література. Все, щоб правильно виховувати громадян демократичних країн. І це — західне суспільство.

Тож не варто сприймати патріотичне виховання, ніби ми цим совок повертаємо. Це не совок, це світова практика. Громадянина треба виховувати. Людина не зможе стати повноцінним громадянином без спеціальної освіти.

Я щиро бажаю успіху цій програмі. Такі є в усьому світі.

— От нас часто порівнюють з Ізраїлем. Мовляв, майбутнє у нас буде, як там. А суспільство може стати «ізраїльським»? Таким, що витримає шалений тиск ззовні вже понад 70 років, ухваливши свідоме рішення жити на своїй землі попри все...

— Не все так просто. Там теж є категорія населення, яка взагалі не збирається захищати країну. Не служать в армії. Це так звані ортодокси.

— Іх недавно позбавили цього привілею — не служити. Досі протестують?

— Спробуй їх позбавити — відвісь. А їх же — сотні тисяч. Вони набирають майже 10% на виборах (партії, що представляють ультораєодоксальні течії юдаїзму. — Ред.). Вони взагалі вважають, що ця держава нічого не варта, бо справжня виникне, коли прийде Месія. Тоді буде вже й держава, і храм (Третій Єрусалимський, центр релігійного життя. — Ред.). Як вони живуть у країні, яку не збираються захищати? Іх захищають інші. А ще ж є 10% ізраїльтян-арабів, які взагалі не беруть в армію (крім бедуїнів). Це дуже складна країна. І її досвід для нас безцінний — як вижити у ворожому оточенні. Це й при цьому не втрачати життєлюбства! У них депресії нема і рівень життя вже вищий, ніж у Європі.

— Як забезпечує якийсь певний національний кістяк? Скільки відсотків населення треба для формування цього кістяка, щоб вони витягували й Україну, як Ізраїль?

— Дуже небагато. Це кілька відсотків. Головне — закласти справедливі умови. Перші ізраїльтяни створили правильну систему управління, і найважливіше — абсолютну незалежність суду. Тож громадянин впевнений, що раптом що, знайдуть захист у суді. Та до речі, і в Америці було донедавна...

Звідки в них таке? Пережили Голокост і зробили висновки. Українці теж мали свій Голокост — Голодомор, але все ж такі достатньо висновків не зробили. Бо еліта була комуністична з усіма наслідками, що випливають. А ізраїльська еліта формувалася з пересічних людей, які приїхали створювати державу. Там усі були рівні, ніякої аристократії. І висуналися винятково за талантами, здібностями. Це була така своєрідна меритократія (система управління, де влада належить людям, що є найздібнішими та заслуговують на це, незалежно від їхнього соціального походження або фінансового статусу. — Ред.), яка дала свої плоди. І вони за кращими зразками побудували власний устрій, хоча й були ліваками і навіть втілювали своїх кібуцах комуністичний ідеал (уні-

Тетяна НЕГОДА.
Фото Геннадія МІНЧЕНКА.
Джерело: <https://www.ukrinform.ua>

• Оголошення

У зв'язку з утратою оригіналу вважати недійсним свідоцтво (реєстр. №15-1401) про право власності на житло — кв. 76 по вул. Жоло-Кюри, 60 у м. Одесі, видане 27 вересня 1993 року управлінням житлово-комунального господарства виконавкою Одеської міської ради народних депутатів Белуш Софії Миколаївни, Белушу Мечиславу Станіславовичу, Белушу Юрію Мечиславовичу на підставі розпорядження органу приватизації № 23701 від 27 вересня 1993 року.

У зв'язку з утратою вважати недійсним оригінал свідоцтва (реєстр. №12-40397) про право власності на житло — кв. 109 по вул. Жоло-Кюри, 60 у м. Одесі, виданого 14 серпня 2015 року департаментом міського господарства Одеської міської ради Трегубчук Гальзіган, Галімову Валентину Миколаївну, Галімову Володимирі Миколаївну, Кінчевій Тетяні Миколаївні, Кінчевій Анастасії Василівні в рівних частках на підставі розпорядження органу приватизації № 230992 від 14 серпня 2015 року.

На відбудову Одещини

48,5 мільйона євро на відбудову Одещини, міждержавні угоди, міжнародні партнерства та стратегічні меморандуми — такими є підсумки для нашого краю Ukraine Recovery Conference-2025, яка 10-11 липня проходила в Римі.

«Вдячні Президенту України Володимирі Зеленському та прем'єр-міністрці Італії Джорджі Мелоні за лідерство, підтримку і досягнуту домовленість про італійський патронат у відновленні Одещини, — написав у своєму Телеграм-каналі голова обласної ОВА Олег Кіпер і додав: — Повертаємося з результатами: 33,5 млн євро — на відновлення шести архітектурних пам'яток національного значення в Одесі; 6 млн євро — на реконструкцію двох зручовальних систем в Одеській області; 9 млн євро — на реалізацію важливого аграрного проєкту «Програма підтримки відновлення економічного потенціалу агропродовольчого сектору — Pro.UKR».

На відновлення архітектурних пам'яток національного значення в Одесі — Філармонії, Художнього музею (на знімку), Музею західного і східного мистецтва, Літературного музею та інших знакових об'єктів — кошти згоросилися надати італійській уряд. «Дуже приємно, що 200 років тому італійці були залучені до розбудови сучасної Одеси. Італійські архітектори створювали культурну спадщину, яку зараз намагаємося відновити», — з вдячністю відзначив Олег Кіпер. (Від себе додамо: українці, італійці, французи, греки, і не тільки, будували, а рашка тепер усе намагається зруйнувати, хоч і каже, що це її «город». Навіщо руйнувати «своє»? — Прим. «ЧН»).

На полях конференції підписали також угоду про міждержавне співробітництво з італійським регіоном Фріулі-Венеція-Джулія та меморандум про співпрацю з Програмою ООН з навколишнього середовища.

Активно проявили себе і кілька громад Одещини.

Так, Доброславська та Великодальницька громади підписали меморандуми з некомерційною організацією EUFUA. Йдеться про підтримку низки проєктів, сприяння сталому розвитку, забезпечення інклюзивності, екологічної стійкості, соціального захисту, енергоефективності та пошуку парт-

нерств із містами Бельгії.

Та ж таки Доброславська й Арцизька громади підписали меморандуми з Ukrainian Consortium for Reconstruction (UCR), провідною українсько-італійською компанією. Мета — сприяння в реалізації проєктів з облаштування сучасної мережі пунктів доступу до питної води, модернізації систем водопостачання та встановлення нових котелень. «Щиро дякуємо всім міжнародним партнерам, урядовим делегатам, організаціям за довіру до нашого регіону та спільну роботу задля відбудови Одещини», — наголосив Олег Кіпер.

• Офіційно

Великодолинська селищна рада Одеського району 14.07.2025 року на LXVII сесії VIII скликання ухвалила рішення про встановлення ставок місцевих податків та зборів на території Великодолинської селищної територіальної громади Одеського району Одеської області.
Ознайомитися з ухваленими рішеннями можна на офіційному веб-сайті ради <https://vdolynske.od.gov.ua> у розділі «Регуляторна політика».

РІШЕННЯ	
14 липня 2025 року	№ 2101 — VIII
Про встановлення ставок земельного податку та пільг зі сплати земельного податку на території Великодолинської селищної територіальної громади	
З метою забезпечення збалансованості бюджетних надходжень, керуючись Бюджетним кодексом України, Земельним кодексом України, статтями 7, 8, 10, 12, 265, 269-287 Податкового кодексу України, статтями 26, 42, 46, 59, 69 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», Постановою Кабінету Міністрів України від 11 березня 2004 року № 308 «Про затвердження методик проведення аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного акта», Постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2020 року № 1330 «Про затвердження Порядку та форм надання контролюючим органам в електронному вигляді інформації щодо ставок та податкових пільг із сплати місцевих податків та/або зборів» (зі змінами), враховуючи рекомендації постійної комісії з питань фінансів, бюджету, комунальної власності, планування соціально-економічного розвитку та інвестицій, Великодолинська селищна рада Одеського району Одеської області	
ВИРІШИЛА:	
1. Встановити ставки земельного податку на території Великодолинської селищної територіальної громади, згідно Додатку 1.	
2. Встановити пільги зі сплати земельного податку на території Великодолинської селищної територіальної громади, згідно Додатку 2.	
3. Визначити елементи земельного податку, згідно Додатку 3.	
4. Секретарю Великодолинської селищної ради Одеського району Одеської області оприлюднити дане рішення відповідно до вимог чинного законодавства України.	
5. Дане рішення набирає чинності з 01.01.2026 року.	
6. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійну комісію з питань фінансів, бюджету, комунальної власності, планування соціально-економічного розвитку та інвестицій.	

Селищний голова	Микола ЛУК'ЯНЧУК.
РІШЕННЯ	
14 липня 2025 року	№ 2102 — VIII
Про встановлення ставок податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки на території Великодолинської селищної територіальної громади	
З метою забезпечення збалансованості бюджетних надходжень, керуючись статтями 7, 8, 10, 12, 265, 266 Податкового кодексу України, Бюджетним кодексом України, статтями 26, 42, 46, 59, 69 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», Постановою Кабінету Міністрів України від 11.03.2004 р. № 308 «Про затвердження методик проведення аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного акта», Постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2020 р. № 1330 «Про затвердження Порядку та форм надання контролюючим органам в електронному вигляді інформації щодо ставок та податкових пільг із сплати місцевих податків та/або зборів» (зі змінами), відповідно до Національного класифікатора України НК 018:2023 «Класифікатор будівель та споруд» затвердженого наказом Міністерства економіки України від 16 травня 2023 року № 3573, враховуючи рекомендації постійної комісії з питань фінансів, бюджету, комунальної власності, планування соціально-економічного розвитку та інвестицій, Великодолинська селищна рада Одеського району Одеської області	
ВИРІШИЛА:	
1. Встановити ставки податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки на території Великодолинської селищної територіальної громади, згідно Додатку 1.	
2. Встановити пільги зі сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки на території Великодолинської селищної територіальної громади, згідно Додатку 2.	
3. Визначити елементи податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, згідно Додатку 3.	
4. Секретарю Великодолинської селищної ради Одеського району Одеської області оприлюднити дане рішення відповідно до вимог чинного законодавства України.	
5. Дане рішення набирає чинності з 01.01.2026 року.	
6. Контроль за виконанням рішення покласти на постійну комісію з питань фінансів, бюджету, комунальної власності, планування соціально-економічного розвитку та інвестицій.	

Селищний голова	Микола ЛУК'ЯНЧУК.
РІШЕННЯ	
14 липня 2025 року	№ 2103 — VIII
Про встановлення ставок туристичного збору на території Великодолинської селищної територіальної громади	
З метою забезпечення збалансованості бюджетних надходжень, керуючись статтями 7, 8, 10, 12, 268 Податкового кодексу України, Бюджетним кодексом України, статтями 26, 42, 46, 59, 69 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», Постановою Кабінету Міністрів України від 11.03.2004 р. № 308 «Про затвердження методик проведення аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного акта», Постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2020 р. № 1330 «Про затвердження Порядку та форм надання контролюючим органам в електронному вигляді інформації щодо ставок та податкових пільг із сплати місцевих податків та/або зборів» (зі змінами), враховуючи рекомендації постійної комісії з питань фінансів, бюджету, комунальної власності, планування соціально-економічного розвитку та інвестицій, Великодолинська селищна рада Одеського району Одеської області	
ВИРІШИЛА:	
1. Встановити ставки туристичного збору на території Великодолинської селищної територіальної громади, згідно Додатку 1.	
2. Визначити податкових агентів, які сплачують туристичний збір на території Великодолинської селищної територіальної громади, згідно Додатку 2.	
3. Визначити елементи туристичного збору, згідно Додатку 3.	
4. Перелік податкових агентів та інформація про них розміщується та оприлюднюється на офіційному веб-сайті Великодолинської селищної ради Одеського району Одеської області https://vdolynske.od.gov.ua .	
5. Секретарю Великодолинської селищної ради Одеського району Одеської області оприлюднити дане рішення відповідно до вимог чинного законодавства України.	
6. Дане рішення набирає чинності з 01.01.2026 року.	
7. Контроль за виконанням рішення покласти на постійну комісію з питань фінансів, бюджету, комунальної власності, планування соціально-економічного розвитку та інвестицій.	

Селищний голова Микола ЛУК'ЯНЧУК.

МИСТЕЦТВО. ЛІТЕРАТУРА. ІМЕНА

3 когорти «бойчуків»

27 липня Музей сучасного мистецтва Одеси (МСМО) продовжить цикл лекцій про фундаторів одеської художньої школи. Йтиметься про Миколу Артемовича Павлюка (1901 — 1984)

Коли ми потрапляємо у хол МСМО (вул. Європейська, 32), нашу увагу привертають три великі портретні постери художників, що належать до двох поколінь однієї епохи, — Михайла Жука, Теофіла Фраєрмана і Миколи Павлюка. Три провідні особистості, чия художня практика й культурна діяльність залишили особливо яскравий слід в історії Одеси та всієї України. Після руйнації старої освіти в 1919 році саме вони стали фундаторами нової. В умовах нелюдської політичної системи всі трое залишалися гуманістами і несли світло знань нової генерації митців. Мені імponує, як послідовно команда МСМО просуває, даруйте за прозу, цей бренд.

Вперше Миколу Артемовича Павлюка я побачив на «худграфі» десь у 1978 році, куди він як куратор часом навідувався на запрошення професора П.А. Злочевського. Невисокий, кремезний, уже літній чоловік з'явився на сході адміністративного корпусу. Він міг «стеріляти» цигарки в когось з викладачів чи студентів, оскільки, пікуючись за його здоров'я, сім'я заборонила йому курити. Ми, тоді третьюрники, вже знали, що це авторитетний художник і педагог, про якого наш учитель Валерій Гегамян говорив з повагою. Валерій Арутюнович най-

Свідомість містить ще деякі дані, які не збігаються із загальновідомими: датою народження вказано 1902 рік. Може, це помилка, але не виключено, що разом зі зміною прізвища його носій вважав за потрібне змінити і рік народження.

Прізвище Червоний було поширене на Поділлі ще з XVI століття, у часи козаччини. Як і наближене — Красний — це прізвище типово українське й асоціювалося з кольором добрести. Давали його також особам, які носили червоний одяг із кармизину (оксамиту), чи людам із запальною вдачею або червоним обличчям. З часом воно поширилось і серед інших етносів, найперше — в єврейській етнічній групі. Серед євреїв дуже багато носіїв цього прізвища в Гайсинському і Гайворонському районах на Вінничині та Кіровоградщині. Особливо масові переселення євреїв на Поділля відбулися після набуття Гайсином Магдебурзького права (1744) та другого поділу Речі Посполитої (1793) у зв'язку з чинною в Російській імперії «межею осід-

більше цінував у колегах порядність, тактовність і професіоналізм. Павлюк як художник і педагог був методично грамотний, здебільшого дотримувався системи П. Чистякова. Наприклад, Микола Рєзніченко згадував, що Микола Артемович як консультант особливо увагу приділяв композиції, ілюструючи свої пояснення графічними схемами на клатках паперу.

Забігаючи наперед, зазначу, що Микола Артемович став засновником династії художньої родини Павлюків: син Георгій (1925 — 1987) — професор, заслужений художник України; онука Галина, донька Георгія — живописець, вихованка Київського художнього інституту. Їх вирізняє висока живописна культура. Недаремно Георгій говорив своїм учням (зі слів Лариси Дем'янишиної), що не всі студенти стануть художниками, і поділяв митців на колористів і графіків (І. Рєпіна не вважав колористом). Такі твердження базувалися на ерудиції і глибокій живописній культурі цієї родини.

Усіх, хто знав Миколу Артемовича, з пієтетом ставилися до його особи, підкреслюючи його делікатність, щирий інтерес і повагу до молоді (Сергій Савченко, Микола Рєзніченко).

Наступний факт, який свідчить про високий авторитет Павлюка-старшого в мистецькому середовищі, пов'язаний з моїм перебуванням у Київському художньому інституті вільним слухачем. Це було на початку 1980-х, у часи андропощини, коли ректором КХІ був О.М. Лопухов. На мій настійний прохання влаштувати мене до інституту лаборантом мій суворий візаві висловився так: «Для чого вам Київ, коли у вас, в Одесі, є Микола Павлюк?». На той момент я ще не знав, що М.А. Павлюк свого часу також викладав у КХІ.

Біографічний «казус»

Що з біографії Миколи Павлюка нам відомо? Народився він 19 грудня 1901 року в повітовому містечку Гайсині Кам'янець-Подільської губернії у сім'ї колишнього селянина Артема Платоновича, який працював касиром на залізниці. Після отримання доступу до сімейного архіву з люб'язності згоди онуки, Галини Георгіївни Павлюк, удалося відкрити справжнє прізвище її діда. Згідно з даними свідчення про закінчення однокласної дворічної церковно-приходської школи в с. Курячі Лози (Балтського повітового відділення Подільського єпархіального училища, 1912), справжнє його прізвище — Червоний.

Закінчив хлопчина шкільний курс з похвальним листом. Серед предметів обов'язковими були: Закон Божий, церковний спів, письмо, арифметика і читання. Малювання не було обов'язковим предметом, але не виключено, що учні мали змогу набувати художніх навичок, зважаючи на наявність в інтер'єрах великої кількості ікон та великої кількості сільських богоязників. Наприклад, перші естетичні враження М. Бойчук і М. Жук отримали саме на основі церковного живопису. Батьки Миколи, судячи з усього, були віруючими.

цію. У 1919 році Микола відвідував вечірню школу для молоді, вступив до лав Російського комуністичного союзу молоді (із 1926-го — ВЛКСМ). У 1922-у був призваний до Червоної армії, служив помічником машиніста в 6-у залізничному полку на ст. Слобідка та ст. Єлизаветград у званні сержанта. В анкеті особової справи вказав, що в бойових діях участі не брав.

Чи був Микола Павлюк командиром бронепоезда? Про це писали деякі видання, і в нашій уяві враз постає романтичний образ опаленого війною суворого і безжалюдяного комисара-агитатора у чорній шкіряній куртці, як на відомій картині В'ячеслава Токарева. Але навіть скупі факти, які у нас є, змушують ставити під сумнів це твердження. Його служба протікала переважно в тиловому сегменті для налагодження логістики. Так, він був помічником машиніста, але бронепоезд — це бойова і досить потужна одиниця в тих умовах (загадаймо, що будинок М. Грушевського в Києві більшовики розбомбили саме пострілами з бронепоезда). В анкеті обох особових справ скромно зазначено: «в бойових діях участі не брав».

Одеса. Політехнікум мистецтв

У 1923 році як молодого спеціаліста Миколу Павлюка відправили до Одеси, де був залучений до робіт з централізації та блокування залізничної порту. Після завершення робіт, завдяки клопотанню профспілки, 6 листопада отримав скерування на підготовчі курси Одеського технікуму мистецтв, у який вступив наступного, 1924 року, коли його вже було реорганізовано в політехнікум. Цим пояснюється різниця в даті вступу — 1923 чи 1924 роки. Від цього часу ми знаємо Миколу Червоного під прізвищем Павлюк (хоча, не виключено, зміна прізвища могла статися раніше).

Навчався на живописному факультеті у професора Данила Крайнева (1872 — 1949) і дослідника Михайла Бойчука, монументаліста та графіка Григорія Комара (1882 — 1948), відомого нам за прекрасним портретом його колеги, професора Михайла Жука (нині — у МСМО). Версія, поширена в багатьох довідниках, ніби Павлюк був учнем Павла Волокидіна, не підтверджується, хоча в портретній творчості можна говорити про певний вплив Волокидіна. Швидше, цей домисел виник через пізніше асистентство Миколи Павлюка у Павла Волокидіна на перших порах його викладання в Одеському художньому інституті (1932 — 1934). Забігаючи наперед відзначу, що Микола Артемович також був асистентом у Данила Крайнева, Григорія Комара, Теофіла Фраєрмана і Леоніда Мучника. Після реорганізації інституту в училище викладав на старших курсах.

У роки відбудови, після голоду 1921—1923 років, більшість молодих людей суміщали заняття мистецтвом з підробітками. У студентські роки Микола Павлюк дуже активно проявляв себе у громадському житті як у політехнікумі, так і в молодіжних русі міста, найперше — на профспілковій ниві як член «Робмис» (Спілка робітників мистецтва), на посаді секретаря профкому, секретаря виконкому профспілкового бюро та контрольно-учбової комісії. Впродовж перших кількох років студій поєднував заняття в політехнікумі з роботою на виробничій слесарно-електромеханіком, вантажником в «Одеса-порт» та на залізниці. До 1926-го підробляв також як маляр.

16 червня 1925 року одружився з 21-літньою Марією Чугуніною. У листопаді у них народився син Георгій, майбутній художник.

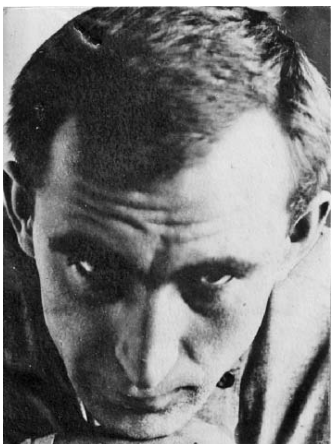
Можливо тільки припускати, чому юнак-залізничник, який прийшов сувору трудову школу, обрав мистецьку стезю. У часи його юності в середовищі, де він зростає, спершу домінував політичний вплив лівих есерів, згодом — більшовиків, які проводили на залізниці інтенсивну агіта-

цію. У 1919 році Микола відвідував вечірню школу для молоді, вступив до лав Російського комуністичного союзу молоді (із 1926-го — ВЛКСМ). У 1922-у був призваний до Червоної армії, служив помічником машиніста в 6-у залізничному полку на ст. Слобідка та ст. Єлизаветград у званні сержанта. В анкеті особової справи вказав, що в бойових діях участі не брав.

У колі «бойчуків»: «Одеська майстерня»

Завдяки своєму наставнику Григорієві Комару в 1925 році Микола Павлюк узяв участь у створенні фресок для будинку Одеської східної палати. Як зазначала мистецтвознавець Т. Басанець, «у цих розписках молоді автори намагалися наблизитися до співучої ритміки малюнка, барвистих кольорів українського народного мистецтва. Вдалим було і поєднання національних мотивів з вишуканою мовою східної мініатюри» (Басанець Т. Послдовники Бойчука М.Л.: «Одеська майстерня». Червоний квадрат над Черним морем: матеріали до історії авангардного мистецтва Одеси XX ст.: [збірник]. Одеса, 2007). На жаль, у 1934-у були знищені самі фрески, а потім — і будівля. Згодом було заповнення на розписи клубів сіл Катаржині (Знам'янка) і Професора під керівництвом професора політехнікуму Максима Гронця (1884 — 1963).

Ближче знайомство з Михайлом Львовичем Бойчуком (1882 — 1936) на певний період виз-

начило стиль Миколи Павлюка у монументальному мистецтві. Вже 1927 року він, не без впливу Г. Комара, став членом АРМУ (Асоціація революційного мистецтва України), що представляла ліве, авангардне крило в художньому мистецтві, лідером якого був «неовізантист» М. Бойчук. Провідною ідеєю члени асоціації вважали утвердження пролетарського мистецтва в сучасних національних формах, обстоювали першість монументального мистецтва перед станковим, впровадження мистецтва в побут, а відтак рівність ужиткового й образотворчого мистецтва, хоча сам М. Бойчук вважав монументальне мистецтво, як і музику, найбільш інтернаціональним. Ім протистояло інше угруповання — АХЧУ (Асоціація художників Червоної України), у якій тон задавали Ф. Кричевський, І. Їжакевич, Г. Красицький та інші апологети більш традиційного реалізму й естетства.

Ось як описує Павлюк свою зустріч з метром (цитую у перекладі з російської): «Бойчук у 1927 році прийшов в Одеську організацію АРМУ і попросив мене і [Григорія] Довженка працювати на Хаджибей. Говорили ми українською. Фігура Бойчука викликала довіру й учнівський острах. Його категоричність у рішеннях компози-

зицій і несподівані пропозиції відійти від напрацьованих ескізів були для нас крайністю. Згодом, під час роботи на стінах, ми зрозуміли, що стіна вимагає самостійності. Мені дуже хотілося спробувати тематичні сюжети. Але мій рівень був недостатній для такої роботи. Випробовуючи мене на вміня, Бойчук виявив у мене талант на орнамент. Перш ніж взятися за роботу, я навчався рисувати орнаменти з книжкових зображень і зі слів самого Бойчука. Багато було мук. Але, зрештою, коли ми з Довженком і Бізюковим почали пробувати рисувати орнаменти на стінах і порталах, робота нас захопила» (із уже згаданого збірника Т. Басанець).

Тож ми не перебільшуємо ролі Миколи Павлюка як художника в розписках Селянського санаторію ім. ВУЦВК на Хаджибей, замовником яких виступили «Наркомздрав» і курортне управління України. Це була для нього, тоді ще студента, чудова школа і щаслива пора творчості, досвід якої він сповна застосує в подальших замовленнях.

М. Павлюк так описував метод роботи: «Картони до фресок робили кожен свій. Компонували, потім затверджували. Приблизно на стіну... Робили фреску вуком (по сирій шпательці). — Б.К.), потім інколи торкалися темперою. Бойчук вимагав суворо дотримуватися технології, казав: «переверіть на натурі [...]». [Михайло] Львович говорив кудись їздив, пам'ятаю, говорив мені: «Я замальовую, як воно, ці береги, глина стікає, рипи поробила».

Був у [Михайла] Львовича старий портфель. Там завжди книги, репродукції, листівки. Мені він часто показував орнаменти, роботи старих майстрів. Бував, працюю і чую: «Миколо, та це ж нікуди не годиться. Ось подивись... Що ти там накрутив?». Бойчук віддавав перевагу холодному і дуже стриманому кольору. Орнаменти я малював в коричнево-зелених тонах. Усю роботу виконав від початку до кінця за півтора роки. Орнаментом були прикрашені всі композиції центрального залу і фое. Над вхо-

дом до залу була ціла орнаментальна композиція.

Був у мене архів. Ескізи, начерки. Все пропало. Після війни я ходив у санаторій, бачив фрески. Згадувалось, як працювали, як співали веснянку [«А вже весна, а вже красна...»]: — Із стріхи вода капала, А молодому козаченьку мандрівочка пах-не.

Фрески селянам подобалися. Вони говорили: «Ну просто, як в церкві» (Там само).

У той час молодь захопилася стилем Дієго Рівери, з яким познайомилися через заведеного М. Бойчуком французькі та італійські журнали після його горезвісної подорожі Європою у 1926 — 1927 роках.

Як слухно зазначала мистецтвознавець Тетяна Басанець у статті «Послдовники М.Л. Бойчука: «Одеська майстерня», мрія Павлюка виконати монументальну композицію здійснилася у 1929 — 1930-ті роки створенням серії фресок у Будинку преси ім. М. Коцюбинського, де центральну частину — «Україна під ярмом царату» — він виконав самостійно, а ще чотири — «Читання газети», «Тракторна оранка», «Відпочинок» та «Технічне навчання» — за ескізами Миколи Павлюка допомагали писати молодші студенти політехнікуму О. Шимко та О. Серякова. Керівниками були професори політехнікуму М. Гронець та І. Гурвич. Згадані розписи «в дусі Рівери» стали дипломною роботою випускника вишу. Певне наслідування мексиканського монументаліста, можливо, перебільшене, вже за два роки стало причиною їх часткового знищення. Вони були замальовані олійними та вапняними фарбами. Як повідомляла Т. Басанець, у 1987 році нашарування фарби знали. Деякі фрески, як-от «Читання газети», виявилися у задвоєному стані. Згодом їх знову покрили вже синтетичним набілом, що може спричинити псування.

Торік автор цих рядків оглядав зал, де були розписи (нині у цій будівлі — Театр юного глядача). Судячи з усього, збереглися дві композиції по обидва боки від вхідних дверей. Поверх набули вони задропрані. Це остання із відомих нам монументальних робіт Миколи Артемовича, який здобув унікальний досвід роботи над фрескою. Зазначимо, що українські май-

стри в ті часи були лідерами в цій царині, адже в росії викладачі та студенти ВХУТЕІНу зверталися до цієї теми лише в навчальних цілях (Детальніше про це: Соколюк Л.М. Бойчук та його школа. Харків, 2014. С. 120). Зразком живописної манери письма на момент закінчення Павлюком інституту може слугувати картина 1930 року з колекції В. Мороховського під умовною назвою «Металурги», смілива своїм реалізмом та експресією, ніби репліка на твори Адольфа Менцеля.

У біографії митця після закінчення політехнікуму є сторінка, пов'язана з його викладанням в Київському художньому інституті. Спершу він перебував у відраженні на посаді директора Художнього «робфаку» і викладача рисунку та малювання в Макіївці, що на Донеччині (1930 — 1931), а згодом — декана і викладача спеціальних дисциплін уже в КХІ. Це був період загострення політичної та ідеологічної боротьби, коли ліквідувалися мистецькі організації. Особливо загрозливого характеру вона набула після постанови ЦК ВКП(б) від 23 квітня 1932-го «Про перебудову літературно-художніх організацій». Можливо, саме ця турбулентність та обмеження творчої свободи змусили М. Павлюка залишити Київ.

Після розправи над «бойчукістами» у 1936 — 1937 роках він переклепив свою увагу переважно на станковий живопис. Для нас важливо, що Микола Артемович не вибачив комуністичній системі це відверте вбивство світлх особистостей і залишився Людиною з великої літери.

(Далі буде).
Володимир КУДЛАЧ.
НА СВІТЛИНАХ: Микола Павлюк. Фото зі свідчення про закінчення політехнікуму. Поч. 1930-х (з архіву Галини Павлюк); під час розпису Селянського санаторію ім. ВУЦВК на Хаджибейському лимані. 1928. Фрагмент фотографії (з архіву Галини Павлюк); Микола Павлюк, Григорій Довженко. Розпис стелі у Селянському санаторії; Микола Павлюк. Під ярмом царату. Картон. 1929 — 1930. Ескіз для фрески в Будинку преси ім. М. Коцюбинського в Одесі (з архіву Галини Павлюк).

Майстриня
сонячного пензля

9 липня відзначила гарний ювілей українська майстриня сонячного пензля, «південна чаєчка» (з грецької мови ім'я Лариса перекладається як «чайка»), «легка як пір'їнка» (за висловом світлої пам'яті її колеги-друга Віктора Гоманюка, який народився цього ж дня), «жінка-мрія» (як пише мистецтвознавець, художник Володимир Кудлач), «найулюбленіша, мудра, талановита мисткиня» (наголошує філологів-письменниця Любов Ісаєнко) — Лариса Семенівна Дем'янишина.

Вона — живописець, графік, художниця-ілюстраторка, педагогиня, член правління Одеської обласної організації Національної спілки художників України і Творчого об'єднання художників М. Південного «Новація», голова Південного міського об'єднання Всеукраїнського товариства «Прогрес» ім. Т.Г. Шевченка, віцепрезидентки Клубу творчої інтелігенції, лауреатка премії імені Ростислава Палецького, громадська діячка, волонтерка, організаторка й активна учасниця численних проєктів, виставок, пленерів, майстер-класів, як в Україні, так і за кордоном.

Пані Лариса (родове прізвище — Сауляк) народилася в 1965 році на благословенній Буковині. У батьківському краї закінчила Бузувицьку середню школу. Головна мрія дитинства «стати саме справжнім художником» привела до Одеського державного художнього училища ім. М.Б. Грекова (основні викладачі — Володимир Путейко, Володимир Полнобродський). У 1986-у успішно закінчила художньо-педагогічне відділення легендарної «Греківки» (4 липня напередодні дня народження, отримала диплом за фахом «Викладач креслення та малювання») і вступила на художньо-графічний факультет тоді Одеського державного педагогічного інституту ім. К.Д. Ушинського (основні викладачі — Наталія Мигولاتьєва, Есфір Сергіонова, Микола Різнченко). Після його закінчення у 1991-у почала працювати у авторській середній школі №3 м. Южного (нині — Південне) викладачем образотворчого мистецтва. Нагороджена відзнакою «Відмінник освіти України». У 1994 — 1995 роках навчалася на факультеті живопису в Одеській міжнародній академії мистецтв ім. Леонардо да Вінчі (основні викладачі — Олег Волошин, Орест Слешинський). Із 2001-го — на творчій та громадській роботі.

Мисткиня працює у галузях станкового живопису, станкової й книжкової графіки, у різних техніках — олійною та акварельною малюванні, пастелі, гуаші, рисунку пером та вугіллям, вільного розпису по шовку. Персональну виставкову

Родина Лариса (родове прізвище — Сауляк) народилася в 1965 році на благословенній Буковині. У батьківському краї закінчила Бузувицьку середню школу. Головна мрія дитинства «стати саме справжнім художником» привела до Одеського державного художнього училища ім. М.Б. Грекова (основні викладачі — Володимир Путейко, Володимир Полнобродський). У 1986-у успішно закінчила художньо-педагогічне відділення легендарної «Греківки» (4 липня напередодні дня народження, отримала диплом за фахом «Викладач креслення та малювання») і вступила на художньо-графічний факультет тоді Одеського державного педагогічного інституту ім. К.Д. Ушинського (основні викладачі — Наталія Мигولاتьєва, Есфір Сергіонова, Микола Різнченко). Після його закінчення у 1991-у почала працювати у авторській середній школі №3 м. Южного (нині — Південне) викладачем образотворчого мистецтва. Нагороджена відзнакою «Відмінник освіти України». У 1994 — 1995 роках навчалася на факультеті живопису в Одеській міжнародній академії мистецтв ім. Леонардо да Вінчі (основні викладачі — Олег Волошин, Орест Слешинський). Із 2001-го — на творчій та громадській роботі.

Мисткиня працює у галузях станкового живопису, станкової й книжкової графіки, у різних техніках — олійною та акварельною малюванні, пастелі, гуаші, рисунку пером та вугіллям, вільного розпису по шовку. Персональну виставкову

Родина Лариса (родове прізвище — Сауляк) народилася в 1965 році на благословенній Буковині. У батьківському краї закінчила Бузувицьку середню школу. Головна мрія дитинства «стати саме справжнім художником» привела до Одеського державного художнього училища ім. М.Б. Грекова (основні викладачі — Володимир Путейко, Володимир Полнобродський). У 1986-у успішно закінчила художньо-педагогічне відділення легендарної «Греківки» (4 липня напередодні дня народження, отримала диплом за фахом «Викладач креслення та малювання») і вступила на художньо-графічний факультет тоді Одеського державного педагогічного інституту ім. К.Д. Ушинського (основні викладачі — Наталія Мигولاتьєва, Есфір Сергіонова, Микола Різнченко). Після його закінчення у 1991-у почала працювати у авторській середній школі №3 м. Южного (нині — Південне) викладачем образотворчого мистецтва. Нагороджена відзнакою «Відмінник освіти України». У 1994 — 1995 роках навчалася на факультеті живопису в Одеській міжнародній академії мистецтв ім. Леонардо да Вінчі (основні викладачі — Олег Волошин, Орест Слешинський). Із 2001-го — на творчій та громадській роботі.

Мисткиня працює у галузях станкового живопису, станкової й книжкової графіки, у різних техніках — олійною та акварельною малюванні, пастелі, гуаші, рисунку пером та вугіллям, вільного розпису по шовку. Персональну виставкову

Родина Лариса (родове прізвище — Сауляк) народилася в 1965 році на благословенній Буковині. У батьківському краї закінчила Бузувицьку середню школу. Головна мрія дитинства «стати саме справжнім художником» привела до Одеського державного художнього училища ім. М.Б. Грекова (основні викладачі — Володимир Путейко, Володимир Полнобродський). У 1986-у успішно закінчила художньо-педагогічне відділення легендарної «Греківки» (4 липня напередодні дня народження, отримала диплом за фахом «Викладач креслення та малювання») і вступила на художньо-графічний факультет тоді Одеського державного педагогічного інституту ім. К.Д. Ушинського (основні викладачі — Наталія Мигولاتьєва, Есфір Сергіонова, Микола Різнченко). Після його закінчення у 1991-у почала працювати у авторській середній школі №3 м. Южного (нині — Південне) викладачем образотворчого мистецтва. Нагороджена відзнакою «Відмінник освіти України». У 1994 — 1995 роках навчалася на факультеті живопису в Одеській міжнародній академії мистецтв ім. Леонардо да Вінчі (основні викладачі — Олег Волошин, Орест Слешинський). Із 2001-го — на творчій та громадській роботі.

Мисткиня працює у галузях станкового живопису, станкової й книжкової графіки, у різних техніках — олійною та акварельною малюванні, пастелі, гуаші, рисунку пером та вугіллям, вільного розпису по шовку. Персональну виставкову

Родина Лариса (родове прізвище — Сауляк) народилася в 1965 році на благословенній Буковині. У батьківському краї закінчила Бузувицьку середню школу. Головна мрія дитинства «стати саме справжнім художником» привела до Одеського державного художнього училища ім. М.Б. Грекова (основні викладачі — Володимир Путейко, Володимир Полнобродський). У 1986-у успішно закінчила художньо-педагогічне відділення легендарної «Греківки» (4 липня напередодні дня народження, отримала диплом за фахом «Викладач креслення та малювання») і вступила на художньо-графічний факультет тоді Одеського державного педагогічного інституту ім. К.Д. Ушинського (основні викладачі — Наталія Мигولاتьєва, Есфір Сергіонова, Микола Різнченко). Після його закінчення у 1991-у почала працювати у авторській середній школі №3 м. Южного (нині — Південне) викладачем образотворчого мистецтва. Нагороджена відзнакою «Відмінник освіти України». У 1994 — 1995 роках навчалася на факультеті живопису в Одеській міжнародній академії мистецтв ім. Леонардо да Вінчі (основні викладачі — Олег Волошин, Орест Слешинський). Із 2001-го — на творчій та громадській роботі.

Мисткиня працює у галузях станкового живопису, станкової й книжкової графіки, у різних техніках — олійною та акварельною малюванні, пастелі, гуаші, рисунку пером та вугіллям, вільного розпису по шовку. Персональну виставкову

діяльність почала в 1991 році. Сьогодні вона постійна учасниця численних колективних виставок митців Південного, обласних, всеукраїнських та зарубіжних. Роботи Лариси Дем'янишиної зберігаються в музеях і приватних колекціях України та закордоном. За професійну творчу діяльність має низку відзнак від міста Південного, Одеської області та Міністерства культури України.

Особливо плідною є робота пані Лариси в царині книжкової графіки, в якій вона працює вже понад чверть століття. Художниця створила чудові зразки книжкового мистецтва, які відзначаються великою майстерністю, тонким смаком, високою графічною культурою, лаконізмом і пластичною виразністю зображувальних образів. Палітра оформлених її рукою видань вражає розмаїттям, якістю та кількістю. Це і дитячі книжки, і поетичні збірки, і прозові твори, і монографії та навчальні посібники, й унікальні подарункові фоліанти.

Серед авторів, чії книжки прикрасили ілюстрації Лариси Дем'янишиної, — літератори з Південного (де мешкає художниця) Наталія Чамал, Оксана Ворожбит, Олеся Чайківський, Наталія Шинкар, Ольга Кашеєва, Сергій Крутий, Надія Любка, відомі одеські письменники Геннадій Щипківський, Роман Кракаля, Олександра Різнічків, Галина Могильницька, Валентин Мороз, Галина і Володимир Островські, Любов Ісаєнко, Станіслав Конак, Інна Ішук, Микола Палієнко та багато інших.

Окремої уваги заслуговує участь пані Лариси в монументальних проєктах, настінних розписах і меморіальній скульптурі. За її ескізами поставили пам'ятні знаки Героям Небесної Сотні у Південному та жертвам Голодомору у Доброславі (у співавторстві із К. Степановим). Мисткиня долучилася до вшанування видатних особистостей м. Південного (пам'ятна дошка і розпис стіни на будинку, де жив відомий педагог та історик, Почесний громадянин міста Костянтин Кашперук, оформлення музею видатного альпініста Владислава Терзиула та пам'ятного місця біля будинку, в якому мешкав колишній головний інженер порту «Південний»). Почесний громадянин міста Юрій Омеляченко). За її ескізами і за її участі в НВК ім. В. Чорновола створений музей «Шевченко й Одещина».

Про пані Ларису та

П'ять тисяч для першачка

Як працюватиме «пакунок школяра»?

Влада анонсувала нову програму для батьків першокласників. Після оформлення заявки у «Дію» українці зможуть отримати п'ять тисяч гривень на підготовку першачка до школи.

Які умови програми та хто може нею скористатися, роз'яснює Центр громадського моніторингу та контролю ((https://naglyad.org).

Детали програми

Уряд повідомив про запуск нової програми під назвою «Пакунок школяра». Вона передбачає одноразову виплату п'ять тисяч гривень для підготовки першокласника до школи. Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль наголосив, що отримати гроші зможуть тільки ті батьки, які відправляють свою дитину в перший клас в офлайн форматі, тобто коли дитина відвідуватиме заняття очно. Важливо: цей вид допомоги не вплине на призначення житлових субсидій чи інших соціальних пільг, зазначають урядовці.

Отримати виплату і діти-сироти. Зокрема, у постанові Кабміну йдеться: «Для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та дітей, які залишилися без батьківського піклування, законним представником учня першого класу може бути уповноважений представник дитячого будинку сімейного типу, прийомної сім'ї, закладу для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, особа, до сім'ї якої тимчасово влаштовано дитину, щодо якої встановлено факт відсутності батьківського піклу-

вання та яка постійно проживає на території України».

Як оформити заявку

За словами міністерки соціальної політики Оксани Жолнович, подавати заявку батьки чи опікуни зможуть, коли дитину зарахують до школи. Навчальний заклад передасть інформацію до Пенсійного фонду. І вже після цього у «Дію» батькам чи опікунам прийдє сповіщення, що вони зможуть оформити виплату.

Ті, хто не користується «Дією», також зможуть оформити допомогу. Для цього слід звернутися із заявою до Пенсійного фонду. А там — надати інформацію про рахунок, на який хочуть отримувати гроші.

Витратити кошти можна лише на підготовку першачка до школи. Зокрема, на канцелярію, одяг і взуття. «Ці гроші за будь-яких обставин не можна буде витратити ні на що, що не стосується дитячих товарів. Є спеціальні магазини, діяльність яких має відповідну класифікацію: дитячі магазини або магазини, де є відділ дитячих товарів. Також у програмі

можуть брати участь інтернет-магазини. Перелік таких магазинів ми будемо розширювати», — наголосила Оксана Жолнович.

Критика ініціативи

Найбільше критики на адресу влади за програму «Пакунок школяра» лунає за те, що призначена допомога для дітей, які навчаються офлайн. Очне навчання в Україні минулоріч мали близько 80% шкіл. При цьому значна частина закладів із дистанційним навчанням розташована на територіях із поганою безпековою ситуацією.

«Уряд вирішив виплатити по п'ять тисяч гривень батькам першокласників на збори до 1 вересня. Але з поправкою — хто йде вчитися офлайн. Тобто хо- рошим львівським та київським

хлопчикам потрібна абетка та нова курточка, а харківські, з п'ятим роком онлайн, нехай слухають пісню «Рушники»?» — наводить «ВВС Україна» коментар користувачки соцмереж Тетяни Грузинської.

Новачі для школярів

Міністерство освіти і науки України затвердило також низку інших змін, які набудуть чинності вже з 1 вересня. Стосуються вони навчання вимушено переміщених учнів, школярів за кордоном та навчального процесу на тимчасово окупованих територіях.

Зокрема, з 1 вересня 2025-го батьки-переселенці повинні перевести дитину у заклад освіти за місцем фактичного перебування, який працює очно. Зали-

шитися на дистанційному навчанні школярі-ВПО зможуть лише за кількох умов. Якщо у школах за місцем перебування нема вільних місць для очного навчання або в тому разі, коли місцеві школи не працюють очно чи взагалі закрилися.

Змінять правила і щодо дітей, які нині перебувають за кордоном. Вони зможуть навчатися онлайн в українських школах з українознавчим компонентом. І вивчатимуть лише ті предмети, яких нема в закордонних закладах освіти: українську мову та літературу, історію та географію України. Оцінки з предметів, які діти вивчають за кордоном, просто зарахують. Це дозволить зменшити навчальне навантаження із 25 до 6 годин на тиждень.

Щодо правил навчання для дистанційних шкіл і класів, то вони зможуть функціонувати за таких умов: у класі повинно бути мінімум 20 учнів; має бути наявним щонайменше один клас для всіх років навчання із 1-го до 9-го або із 5-го до 11-го класів; навчання відбувається синхронно з використанням цифрових інструментів.

У разі, якщо жодна школа в громаді не відповідає зазначеним умовам, то в ОТГ мають визначити одну найспроможнішу школу, яка працюватиме без дотримання вимог.

Учням на тимчасово окупованих територіях пропонують, за можливості, продовжити навчання у своїх дистанційних класах. Або, якщо ті не функціонуватимуть, скористатися педагогічним патронажем чи перейти в заклад освіти у межах своєї області (який продовжує працювати). З міркувань безпеки таке переведення можна здійснити без заяви батьків, а згідно з рішенням обласної військової адміністрації.

• Дослідження

що утворюється в організмі після вживання кокаїну. Його виявили в усіх 11 зразках води з очисних споруд по всьому басейну Дунаю.

Важливо: порівняно з попереднім дослідженням, тепер у водах Дунаю фіксують значно нижчі концентрації таких речовин.

Скільки мікропластику в Дунаї?

Мікропластик, на жаль, був знайдений всюди, але в досить низьких концентраціях. У всіх зразках води, зібраних під час дослідження, були виявлені пластикові частинки. Найбільше — поліетилєну, одного з найпоширеніших типів пластику. Також мікропластик знайшли у зразках мідій. Найчастіше — це поліетилентерфталат (ПЕТ-пластик), який використовують для виготовлення пластикових пляшок, пакування продуктів і стаканчиків для кави.

Чому знайдені бактерії, а які не діють антибіотики, є проблемою?

Через численні антропогенні чинники та надмірне використання антибіотиків бактерії стають дедалі стійкішими до них. Це явище спостерігається й у поверхневих водах. Як наслідок, стійкі до антибіотиків бактерії, включно з патогенними штамами, здатні поширюватися на великі відстані.

Під час дослідження JDS4 було проведено аналіз таких бактерій у Дунаї і виявлено значне зростання мультирезистентності (стійкості до трьох або більше класів антибіотиків) порівняно з попереднім етапом JDS3. Наприклад, накопичення механізмів стійкості в популяції Escherichia coli (більш відомої як

Е. сої) у Дунаї триває вже понад шість років.

На жаль, також було виявлено стійкість до «антибіотиків останньої лінії». Це ліки, які застосовують лише тоді, коли всі інші антибіотики не подіяли. Їх використовують вкрай рідко, щоб не допустити розвитку стійкості, яка унеможливить лікування інфекцій.

Чи справді в Дунаї є проблема з ртуттю?

Ртуть — це токсичний метал, небезпечний і для людей, і для тварин. Вона може накопичуватися в організмах і передаватися харчовим ланцюгом далі — саме тому її наявність у довкіллі потребує постійного контролю.

Результати дослідження JDS4 показали: ртуть усе ще присутня в рибі, вловленій у Дунаї та його притоках. Її рівень перевищує екологічні стандарти якості води, встановлені в ЄС. Однак добрі новини в тому, що межі, дозволені для харчових продуктів, перевищені лише частково.

Є й обережний оптимізм: порівняно з попереднім дослідженням JDS3, концентрація ртуті місцями зменшилася. Утім, робити остаточні висновки поки що зарано — ситуацію потрібно й надалі уважно відстежувати.

Отже, як уже мовилося, попри російські обстріли, українські експерти з Інституту гідрології НАНУ, Українського гідрометеорологічного інституту розпочали роботу в межах Спільних дунайських досліджень-5 на Нижньому Дунаї. Бажаємо їм успіхів!

Тетяна ТУРЛІК'ЯН, спеціалістка з комунікацій напрямку «Вода», WWF-Україна.

• SOS!

опадів. Маловоддя має безпосередній економічний вплив: судна, що перевозять вантажі, заблоковані.

На додаток до того, що судноплавство повністю паралізоване або, за найкращих умов, ускладнене в деяких районах, виробництво гідроелектроенергії також скоротилося через малий об'єм води.

Згідно з даними Національного інституту гідрології й управління водними ресурсами (Румунія), у період з 4 по 11 липня 2025 року об'єм стоку, виміряний у Базоші, становив трохи більше 2000 кубічних метрів за секунду, що є рівнем, який у цю пору року не фіксувався майже 30 років.

Відповідно до рішення Національної ради з питань телебачення і радіомовлення №309 від 08.02.2024 р.

Ідентифікатор медіа — R30-02729

Засновник: Редакція громадсько-політичної газети «Чорноморські новини».

Передплатний індекс — 61119.

• Оголошення

У зв'язку з утратою вважати недійсним атеатст про здобуття повної загальної середньої освіти серії ОМ АС №000951, виданий у 1997 році середньою загальноосвітньою школою №35 з поглибленим вивченням англійської мови м. Одеси Воронаву Іллі Анатолійовичу.

У зв'язку з утратою вважати недійсним посвідчення багатодітної сім'ї, серія БС №280213, видане 22 липня 2019 року (строк дії продовжено до 18 жовтня 2030 року) департаментом праці та соціальної політики Одеської міської ради на ім'я Герасченко Ганна Анатоліївна.

• До уваги громадськості

Повідомлення про намір отримати дозвіл на викиди забруднюючих речовин

Товариство з обмеженою відповідальністю «БОНА ВІТА-ФР» (ТОВ «БОНА ВІТА-ФР», код ЄДРПОУ — 40792990, юридична адреса: 65015, Одеська обл., м. Одеса, Французький бульвар, 26, корпус 1, нежитлове приміщення 12 Н, тел. (067) 543-14-88, e-mail: ass@bonavita.od.ua) повідомляє про намір отримати дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, що розташовані за адресами: 65015, Одеська обл., м. Одеса, Французький бульвар, 26, корпус 1, корпус 2.

Підприємство проводить діяльність, пов'язану із забезпеченням життєдіяльності 24-поверхового житлового комплексу ЖК «Французький». Згідно з вимогами Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» діяльність підприємства оціню впливу на довкілля не підлягає.

Метою отримання дозволу на викиди є отримання документа дозвільного характеру у сфері охорони атмосферного повітря, який надає право ТОВ «БОНА ВІТА-ФР» експлуатувати об'єкти, з яких надходять в атмосферне повітря забруднюючі речовини або їх суміші.

Джерелами утворення забруднюючих речовин в атмосферу є: газові котли Viessmann Vitoplex 100 PV1B, дизельний генератор моделі MUYI FMJ-R.

Повідомлення ТОВ «ОКТОПУС ЛЛП» про намір отримати дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Повне та скорочене найменування суб'єкта господарювання: Товариство з обмеженою відповідальністю «ОКТОПУС ЛЛП» (ТОВ «ОКТОПУС ЛЛП») повідомляє про оформлення дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, з метою здійснення виробничої діяльності.

Ідентифікаційний код юридичної особи в ЄДРПОУ: 40367930.

Місцезнаходження суб'єкта господарювання (юридична адреса): 65045, Одеська область, м. Одеса, Приморський район, вул. Катерининська, буд. 39, кв. 11, контактний номер телефону: +380675591615. Адреса електронної пошти: riskunav2016@gmail.com.

Місцезнаходження майданчика, на якому здійснюється виробнича діяльність (адреса): м. Одеса, Приморський район, пляж Відрода, 23 (ресторани «ГОРПЛЯЖ» та «ОТРАДА»).

Мета отримання дозволу на викиди: виконання вимог статті 11 Закону України «Про охорону атмосферного повітря».

Відомості про наявність висновку з оцінки впливу на довкілля: згідно з вимогами Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», об'єкт не підлягає процедурі ОВД.

Загальний опис об'єкта (опис виробництв та технологічного устаткування):

Основний вид діяльності ТОВ «ОКТОПУС ЛЛП» — обслуговування напоями.

В кухні «ГОРПЛЯЖ» готуються біля 40 найменувань страв, із них 5 видів м'ясних, 2 — рибних, овочі готуються на мангалі, гарячі страви, в т.ч. суші, — на плиті та у фритюрниці. В кухні ресторану «ОТРАДА» готуються біля 25 найменувань страв, з них 5 видів м'ясних, 2 — рибних, овочі готуються в хоспері (закритий мангал), гарячі страви — на плиті, у фритюрниці, готуються салати, морозиво — готове.

Відомості щодо видів та обсягів викидів:

При проведенні інвентаризації джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря виявлено 10 стаціонарних джерел викидів забруднюючих речовин, із них 9 — організовані та 1 — неорганізоване. Загальна кількість забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферу, — 1,40591 т/рік, в т.ч. нормованих — 1,036. Число

Основними забруднюючими речовинами, що надходять в атмосферу, є: метали та їх сполуки — 0,00018 т/рік, речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна) — 0,0003 т/рік, сполуки азоту — 0,58066 т/рік, діоксид та інші сполуки сірки — 0,00005 т/рік, оксид вуглецю — 2,8572 т/рік, НМЛОС — 0,0065 т/рік, метан — 0,01182 т/рік, вуглецю діоксид — 679,7188 т/рік.

Загальний обсяг ЗР (без урахування вуглецю діоксиду), які викидаються стаціонарними джерелами, не перевищує 3,50 т/рік.

Заходи щодо впровадження найкращих існуючих технологій виробництва та природоохоронні заходи щодо скорочення викидів забруднюючих речовин не передбачаються.

Дозволені обсяги викидів не перевищують нормативи граничних допустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел.

З пропозиціями та зауваженнями щодо отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами звертатися протягом 30 календарних днів з моменту публікації до Одеської обласної державної адміністрації за адресою: м. Одеса, проспект Шевченка, 4, тел./факс (0482) 34-29-71, тел.718-92-47, e-mail: genotdel@od.gov.ua.

забруднюючих речовин, що викидаються підприємством в атмосферу від стаціонарних джерел викидів — 9 (речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна); оксиди азоту (у перерахунок на діоксид азоту [NO+NO₂]), оксид вуглецю, акролені, формальдегід, натрію гідрооксид, азоту (1) оксид [N₂O], вуглецю діоксид, метан).

Відповідність пропозицій щодо дозволених обсягів викидів законодавству: порівняльна характеристика фактичних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами зі встановленими нормативами на викиди казує на те, що відповідно до Наказу МОНПС України №309 викиди не перевищуються по жодній забруднюючій речовині.

Згідно із ДСП №173, нормативна санітарно-захисна зона кафе та ресторанів не нормується. Розрахунок розсіювання з.р. в атмосферному повітрі показав, що концентрації усіх забруднюючих речовин в приземному шарі атмосфери в контрольних точках, з урахуванням фону, не перевищують значення гігієнічних нормативів.

ТОВ «ОКТОПУС ЛЛП» за ступенем впливу на забруднення атмосферного повітря відноситься до ІІІ групи об'єктів та не підлягає взяттю на державний облік. Виробництва та технологічне устаткування, на яких повинні впроваджуватися найкращі доступні технології та методи керування, на підприємстві відсутні. Вплив виробничої діяльності підприємства оцінено як допустимий. Заходів щодо скорочення викидів не потребуються.

Зауваження та пропозиції щодо отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами можна надсилати: до Одеської обласної державної адміністрації за адресою: м. Одеса, проспект Шевченка, 4, тел./факс (0482) 34-29-71, тел. 718-92-47 або на електронну пошту: genotdel@od.gov.ua, до Департаменту екології та природних ресурсів Одеської ОДА за адресою: 65107, м. Одеса, вул. Катанка, 83, телефон контактної особи — (0487)28-35-05, або на електронну пошту: ecolod@odessa.gov.ua. Строк подання зауважень та пропозицій — протягом 30 календарних днів з дня опублікування.

• Оголошення

Шановні члени ОБ'ЄДНАНОГО САДІВНИЧОГО КООПЕРАТИВУ «ЧАЙКА» (код ЄДРПОУ 20955037)

Повідомляємо про скликання ПОЗАЧЕРГОВИХ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ЧЛЕНІВ ОСК «ЧАЙКА»

Дата проведення: 02 серпня 2025 року.

Час початку: 10.00.

Місце проведення: 25 км шосе Одеса—Київ, м.асив Чайка, приміщення адміністрації ОСК «ЧАЙКА».

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

- Звільнення з посади Голови Правління Личака Костянтина Віталійовича.
- Обрання нового Голови Правління ОСК «ЧАЙКА».
- Затвердження кількісного складу та обрання членів Правління.
- Обрання членів Наглядової ради ОСК «ЧАЙКА».
- Призначення особи, уповноваженої на представництво ОСК «ЧАЙКА» для державної реєстрації змін.

У зв'язку з утратою вважати недійсним посвідчення учасника ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС у 1987 році (категорія 1) серія А №043915, видане Одеською облдержадміністрацією 29.11.2019 р. на ім'я Гринченко Костянтин Миколайович.

У зв'язку з утратою вважати недійсними оригінали: свідоцтва (реєстр. №19-11763) про право власності на житло — квартиру 76 по пр. Академіка Глушка, буд. 20 у м. Одесі, розпорядження органу приватизації №132755, видані 26 квітня 1999 року управлінням ЖКГ виконкомом Одеської міської ради Пельтійку Володимир Федорович, Пельтійку Дмитро Володимировичу, Венцовський Галіні Костянтинівні.

У зв'язку з утратою вважати недійсним оригінал свідоцтва №1296 на право особистої власності на житловий будинок — квартиру №5 по вул. Дзержинського, 50 у м. Ізмаїлі Одеської області, виданого Скородумову Всеволоду Миколайовичу Ізмаїльським МБТ 03.02.1993 р. (зареєстрованого Ізмаїльським МБТ в книгу реєстру за №70-63 від 17.02.1993 р.) на підставі рішення виконкому Ізмаїльської міської ради народних депутатів №13 від 27 січня 1993 року

У зв'язку з утратою вважати недійсними оригінали: свідоцтва (реєстр. № 7-10713) про право власності на житло — квартиру 11 по вулиці Асташкіна, 15 у м. Одесі; розпорядження органу приватизації № 91016, виданих 25 грудня 1996 року управлінням житлово-комунального господарства міськвиконкомом Одеської міської ради народних депутатів Трачевській Ларисі Іванівні, Трачевській Наталії Олександрівні, Головоковій Ганні Дмитрівні в рівних частках.

6. Створення тимчасової комісії з перевірки фінансово-господарської діяльності ОСК «ЧАЙКА» за період з 2018 по 2025 рік.

7. Інші питання, пов'язані з забезпеченням належної діяльності ОСК «ЧАЙКА».

УВАГА!

* Просимо всіх членів ОСК «ЧАЙКА» особисто бути присутніми на зборах.

* Наявність кворуму є обов'язковою для прийняття рішень.

* При собі мати документ, що посвідчує особу та членську книжку.

* У разі неможливості бути присутнім особисто — допускається участь через представника за довіреністю.

Ініціативна група членів ОСК «ЧАЙКА».

Втрачений атестат про повну загальну середню освіту (серія/номер СЛ008728) та додаток до атестата (серія/номер СЛ008728), видані загальноосвітньою школою №82 м. Одеси, 20.06.1998 р. на ім'я Комарова Олександра Олександровича, вважати недійсними.

У зв'язку з утратою вважати недійсними оригінали: свідоцтва (реєстр. №6-1263) про право власності на житло — квартиру 22 по вул. Хворостіна, №31 у м. Одесі, розпорядження органу приватизації №18452, видані 17 вересня 1993 року управлінням ЖКГ виконкомом Одеської міської ради народних депутатів Тіроновенко Ларисі Василівні, Тіроновенку Вячеславу Леонідовичу.

У зв'язку з втратою вважати недійсним посвідчення сім'ї загинлого (померлого) ветерана війни, серія С №001143, видане УСНЗ у Київському районі ДП та СП ОМР 24 липня 2024 року на ім'я Герасічка Людмила Олександрівна.

У зв'язку з утратою оригіналів вважати недійсними: свідоцтво (реєстр. №6-3011) про право власності на житло — кв. 66 по вулиці Б.Хмельницького, 37 у м. Одесі; розпорядження органу приватизації № 47076, видані 29 серпня 1994 року управлінням житлово-комунального господарства виконкомом Одеської міської ради народних депутатів Аккурій Світлані Леонідівні, Аккурію Юрію Геннадійовичу в рівних частках.

Тимчасове посвідчення, СУ №004215, видане 30.06.2021 року Суворовським районним ТЦК та СП на ім'я Дьячкова Богдан Дмитрович, вважати недійсним у зв'язку з втратою.

З питань реклами та оголошень телефонуйте: 050-55-44-206, пишіть: e-mail: chornomorski_novyny@ukr.net.

Чорноморські новини

Наша адреса: 65008, м. Одеса-8, пл. Бориса Дерев'янка, 1.

Телефон: 050 55-44-206; вайбер: 068 127-17-55.

Редактор Іван МЕЛЬНИК.

Газета набрана і зверстана у комп'ютерному центрі редакції, видрукувана в ООКП «Видавництво «Чорномор'я» (м. Одеса, пл. Бориса Дерев'янка, 1).

Зам. №275. Тираж у липні — 1600.